

165970 - ئاللاھ تائالانىڭ: «ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش كۇفرىنى زىيادە قىلىشتۇر» دېگەن ئايىتىنىڭ مەنىسى

سوئال

تەۋبە سۈرىسى 37- ئايەتتە چەكلەنگەن ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش دېگەن سۆزدىن نېمە مەقسەت قىلىنىدۇ؟. ئەرەپ يېرىم ئارىلىدا ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش چەكلىنىشتىن ئىلگىرى بۇ ئىش قانداق شەكىلدە بولغان؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە- تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابى كىراملارغا ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ ۖ يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُوَاطِّئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ ۗ زَيْنَ لَهُمْ سُوءَ أَعْمَالِهِمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ** تەرجىمىسى: ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش (يەنى ئۇرۇش ھارام قىلىنغان ئايىنى باشقا بىر ئايغا ئۆزگەرتىپ، يىلىنىڭ 12 ئېيىنى 13 ئايغا كۆپەيتىش) كۇفرىنى زىيادە قىلىشتۇر، بۇنىڭ بىلەن كاپىرلار ئازدۇرۇلىدۇ؛ ئۇلار ئاللاھ ھارام قىلغان ئايلىرىنىڭ سانىغا مۇۋاپىقلىشىش ئۈچۈن، ئۇنى بىر يىل ھالال قىلسا، ئىككىنچى يىل ھارام قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئاللاھ ھارام قىلغان ئايىنى ھالال قىلىدۇ، ئۇلارغا ئۆزلىرىنىڭ يامان ئەمەللىرى چىرايلىق كۆرسىتىلدى. ئاللاھ كاپىر قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ. [سۈرە تەۋبە 37-ئايەت].

بۇ ئايەتتە بايان قىلىنغان ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش مەسىلىسىدىن بولغان مەقسەت توغرىسىدا ئۆلىمالار ئوخشىمايدىغان قاراشلاردا بولغان بولۇپ، بۇ توغرىدىكى ئەڭ مەشھۇر قاراشلار تۆۋەندىكىدىن ئىبارەتتۇر:

بىرىنچى: جاھىلىيەت دەۋرىدە ئەرەپلەر ئۇرۇش ھارام قىلىنغان (چەكلەنگەن) ئايلىرىنىڭ بەزىسىنى بەزى ئادەتتىكى ئايلىرىغا ئالماشتۇرۇپ، بۇ ئايدا ئۇرۇش قىلىشنى چەكلەيتتى. ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن ئايلىرىدا ئۆزلىرى ئۈچۈن چەكلەنگەن بەزى نەرسىلەرنى ئالماشتۇرغان ئايلىرىدا ئېھتىياجى بويىچە ئۆزلىرىگە ھالال دەپ ھۆكۈم قىلىپ ئىستىمال قىلاتتى. شۇنداقسىمۇ ئۇلار ئايلىرىنىڭ سانىنى ئەسلىدىكى ئون ئىككىدىن زىيادە قىلالمايتتى پەقەت ئايلىرىنىڭ ئورنىنى ئالماشتۇراتتى. ئۇلار بىر-بىرىگە ئۇلىنىپ كەلگەن زۇل قەئەدە، زۇل ھەججە ۋە مۇھەررەم ئايلىرىنىڭ ۋاقتىنىڭ ئۇزۇن بولغانلىقى سەۋەبىدىن مۇھەررەم ئېيىنى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنمىگەن ئايغا ئۆزگەرتىپ، بۇ ئايدا ئۇرۇش قىلىشنى ھالال (توغرا) دەپ قارايتتى. ئاندىن مۇھەررەم ئېيىنىڭ ئورنىغا سەپەر ئېيىنى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن ئاي قىلىپ ئالماشتۇراتتى. گويىكى ئۇلار خۇددى بىر نەرسىنى قەرز بېرىپ

ئاندىن ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىپ قەرزىنى تولۇق ئادا قىلغانغا ئوخشاش ئىش قىلاتتى. مانا بۇ ئەرەپلەرنىڭ ئايەتنىڭ مەنىسىگە مۇۋاپىق شەكىلدە ئايلارنى ئالماشتۇرۇشتىكى ئەڭ توغرا ۋە مەشھۇر بولغان ئىشلىرىدۇر. كۆپچىلىك سەلەپ ئالىملىرىمۇ بۇ قاراشنى تاللىغان، ئىبنى كەسىر ۋە باشقا تەتقىقاتچى ئالىملارمۇ بۇ قاراشنى تاللىغان. چۈنكى بۇ قاراش ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ ئايەتنىڭ مەنىسىگە مۇۋاپىق كىلىدۇ: **يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا** تەرجىمىسى: **ئۇنى بىر يىل ھالال قىلسا، ئىككىنچى يىل ھارام قىلىدۇ** [سۈرە تەۋبە 37-ئايەتنىڭ بىر قىسمى].

سەئۇدى ئەرەبىستاندا ئۆتكەن كاتتا ئالىم شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھمۇ ئايەتنىڭ ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش دېگەن سۆزنى مۇشۇ سۈرەتتە چۈشەندۈرگەن.

ئىككىنچى: ئىمام ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ ئېيتقاندا، ئۇلار بىر يىلى مۇھەررەم بىلەن سەپەر ئېيىنى ئۇرۇش ھالال قىلغان ئاي دەپ بۇ ئىككى ئايىنى ئىككى سەپەر ئېيى دەپ ئاتىسا، كىلىدىغان يىلى بۇ ئىككى ئايىنى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن ئاي دەپ قاراپ بۇ ئىككى ئايىنى ئىككى مۇھەررەم دەپ ئاتايتتى. مانا بۇمۇ ئايىنى ئارقىغا سۈرۈشنىڭ ئوخشىمايدىغان بىر شەكلى.

ئۈچىنچى: ئۇلار مۇھەررەم ئېيىنى ئۇرۇش قىلىش چەكلەنمىگەن ئاي دەپ بىكىتتى، ئەگەر ئېھتىياجلىق بولۇپ قالسا سەپەر ئېيىنىمۇ ئۇرۇش قىلىش چەكلەنمىگەن ئاي دەپ قاراپ، بۇنىڭ ئورنىغا رەبىئۇل ئەۋۋەل ئېيىنى ئالماشتۇرتتى. ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھ بۇ قاراشنى ئىنكار قىلغان.

ئەمما ئەرەپ يېرىم ئارىلىدا ئىسلام دىنى مەيدانغا كىلىشتىن ئىلگىرى داۋاملاشقان كىيىن ئىسلام دىنى چەكلەنگەن ئايىنى ئارقىغا سۈرۈش ئىشى توغرىسىدا ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "سىيرەت ئالىملىرىدىن بىرى بولغان ئىمام ئىبنى ئىسھاق رەھىمەھۇللاھ ئۆزىنىڭ سىيرەت كىتابىدا بۇ مەسىلە توغرىسىدا ناھايىتى ئوچۇق ۋە پايدىلىق بولغان سۆزلەرنى قىلىپ مۇنداق دېگەن: "ئەرەپلەر ئارىسىدا دەسلەپتە ئايلارنى ئارقىغا سۈرۈش يەنى ئۇ ئايلاردىن ئاللاھ تائالا ئۇرۇش قىلىشنى چەكلەنگەن ئايلاردا ئۇرۇش قىلىشنى چەكلەمەسلىك، ئاللاھ تائالا ئۇرۇش قىلىشنى يولغا قويغان ئايلاردا ئۇرۇش قىلىشنى چەكلەش" تىن ئىبارەت بۇ ئىشنى "ئەلقەلەممەس" يەنى ھۇزەيبە ئىبنى ئەبدۇ مۇدرەكە پۇقەيم ئىبنى ئۇدەي ئىبنى ئامىر ئىبنى سۇئەبە ئىبنى ئەلھارىس ئىبنى مالىك ئىبنى كەنانە ئىبنى خۇزەيمە ئىبنى مۇدرەكە ئىبنى ئىلياس ئىبنى مۇزەر ئىبنى نەزار ئىبنى مەئەدە ئىبنى ئەدنان بولۇپ، ئۇنىڭدىن كىيىن ئۇنىڭ ئوغلى ئەبىد دادىسىنىڭ ئىشلىرىغا ۋارىسلىق قىلدى، ئۇنىڭدىن كىيىن ئەبىد ئىبنى ئەبىد ئىبنى ئەبىد دادىسىنىڭ ئىشىغا ۋارىسلىق قىلدى، قەلەئەدىن كىيىن ئۇنىڭ ئوغلى ئۇمەييە ئىبنى قەلەئە دادىسىنىڭ ۋارىسلىق قىلدى، ئۇنىڭدىن كىيىن ئوغلى ئەۋپ ئىبنى ئۇمەييە ئۇنىڭدىن كىيىن ئۇمەييەنىڭ ئوغلى ئەبۇ سۇمامە جۇنادەتە ئىبنى ئەۋپ دادىسىنىڭ ئىشلىرىغا ۋارىسلىق قىلدى، ئۇ بالىلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى ئىدى. ئۇنىڭ دەۋرىدە ئىسلام دىنى مەيدانغا كەلدى. ئەرەپلەر

جاھىلىيەت دەۋرىدە ھەج پائالىيەتلىرىدىن بىكار بولغاندا ئەبۇ ئۇسامە جۇنادەتە ئىبنى ئەۋپىننىڭ يېنىغا توپلىشاتتى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇلارغا نۇتۇق سۆزلەپ بۇ يىلى رەجەب، زۇل قەئەدە ۋە زۇل ھەججە ئايلىرىنى ئۇرۇش چەكلەنگەن ئاي ۋە مۇھەررەمنى ئۇرۇش چەكلەنمىگەن ئاي دەپ ئېلان قىلاتتى، مۇھەررەم ئېيىنىڭ ئورنىغا سەپەر ئېيىنى ئۇرۇش چەكلەنگەن ئاي قىلاتتى. ئۇلار ۴] ھارام قىلغان ئايلىرىنىڭ سانىغا مۇۋاپىقلىشىش ئۈچۈن، ئۇنى بىر يىل ھالال قىلسا، ئىككىنچى يىل ھارام قىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ۴] ھارام قىلغان ئايىنى ھالال قىلىدۇ، ھالال قىلغان ئايىنى ھارام قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ مەشھۇر شائىرى ئۇمەير ئىبنى ئەلقەيس ئۇلارنىڭ بۇ ئىشلىرىدىن پەخىرلىنىپ مۇنداق دەيتتى: (شىئىرنىڭ مەناسى) مەن ئايلىرىنىڭ قايتىش ئورنىدىن شۇنى بىلدىمكى. مېنىڭ قەۋمىم ئىنسانلار ئارىسىدا ئەڭ ئېسىل كىشىلەر ئىكەن، ئۇلارنىڭ ئېسىل خىسلەتلىرى كۆپ ئىكەن، بىز ئايلىرىنىڭ قايتىشىنى ئورنى بويىچە ئايلىرىنى ئارقىغا سۈرۈپ ئۇرۇش ھالال قىلىنغان ئايىنى ئۇرۇش چەكلەنگەن ئاي قىلىمىز، باشقا ھېچ بىر ئىنسان بۇنى تاپالمايدۇ ۋە ھېچ بىر ئىنسان بۇنىڭ تۇتقۇچىنى بىلمەيدۇ. [ئەلئەزىبۇن نەمىير مىن مەجالسى ئەلشەنقىيىتى " ناملىق ئەسەر 5-توم 439-بەت. "تەپسىرى ئىبنى كەسىر" 4-توم 144-بەت. ۋە ئۇنىڭدىن باشقا "تەپسىر تەبەرىي" 14-توم 235-بەت].

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچىدۇر.